

Марек Врабель,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник – Володимир Чайка,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОСВІДУ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ ТА СЛОВАЧЧИНІ

Естетичне виховання дітей молодшого шкільного віку відіграє важливу роль у формуванні емоційної чутливості, творчого потенціалу та здатності до сприйняття краси у навколишньому світі. Одним з ефективних інструментів у цьому процесі є застосування засобів музичного мистецтва. Вони безпосередньо впливають на емоційний стан здобувача початкової освіти, розвивають його здатність до художнього сприйняття, уяву, асоціативне мислення та прагнення до самовираження.

В Україні естетичне виховання здійснюється відповідно до Державного стандарту початкової освіти [1]. Згідно з цим документом, мистецтво є обов'язковим складником навчального плану, що охоплює формування естетичних почуттів і художнього смаку, розвиток емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, створення умов для художнього самовираження через спів, музикування, ритмічні рухи, інтеграцію з іншими видами мистецтва [1]. Особлива увага приділяється розвитку культурної ідентичності через ознайомлення з українською народною піснею, національними музичними традиціями та творами класичного мистецтва. Уроки музичного мистецтва слугують простором для творчості, гри, колективної діяльності, спрямованої на формування моральних якостей, таких як доброзичливість, співпереживання, емпатія. Вони сприяють розвитку загальних і спеціальних музичних здібностей, уміння працювати в команді, комунікувати та емоційно виражати власні переживання. Музика стає засобом гармонізації внутрішнього світу молодшого школяра, стимулює її духовне зростання та художнє мислення [2].

У Словаччині естетичне виховання учнів початкових класів засобами музичного мистецтва реалізується через навчальну галузь «Мистецтво і культура» згідно з Державною освітньою програмою (ŠVP), яка діє для першого ступеня початкової школи [4]. Згідно з цією програмою, музичне виховання відбувається протягом одного року (1 година на тиждень) і має на меті всебічний розвиток особистості дитини через формування естетичних почуттів, музичної чутливості, здатності до сприймання та творчого самовираження. Основними напрямками є розвиток активного музичного сприймання, інтерпретація творів шляхом співу і гри на елементарних інструментах, музично-рухова та драматична діяльність та творча імпровізація. Словацька педагогіка тлумачить музику як синтез гри, експерименту та пізнання, що дає змогу дитині не тільки

навчатися, а й самореалізовуватися у процесі музичної активності. Методика побудована на особистісно орієнтованому підході: від емоційного переживання – до усвідомленого аналізу, від відчуття – до знання. Велике значення надається роботі з народною піснею, яка є носієм естетичних і моральних цінностей та культурної спадщини [5, с. 174–177; 3].

Порівнюючи підходи України та Словаччини до естетичного виховання учнів початкових класів засобами музичного мистецтва, слід зазначити, що як українська, так і словацька системи вважають музичне мистецтво потужним засобом естетичного впливу. В обох випадках музика є не ізольованим предметом, а засобом формування емоційної сфери, моральних орієнтирів та духовної культури особистості. Українська модель базується на збагаченні національної культурної спадщини та формуванні естетичної компетентності через ознайомлення з класикою та фольклором, тоді як словацька система демонструє більше інтегрованих методів, що поєднують вокальну, інструментальну, рухову, драматичну й перцептивну діяльність, активно залучаючи молодшого школяра до творчого процесу [4; 1].

Обидві моделі передбачають створення підтримувального середовища, яке дає змогу кожній дитині вільно розвиватися, виражати свої почуття та розширювати власний естетичний досвід. Водночас, у Словаччині спостерігається більш послідовна реалізація принципу «музика як гра», що робить освітній процес пізнавальним, захопливим, творчим та емоційно насиченим. Українська модель більш орієнтована на морально-патріотичне виховання та формування культурної ідентичності, що також має високу цінність в сучасному освітньому просторі [4; 1].

Таким чином, Україна і Словаччина мають сильні сторони у підходах до естетичного виховання учнів початкових класів. Спільним є усвідомлення значущості музичного мистецтва для розвитку гармонійної та емоційної особистості. Вивчення й зіставлення освітніх практик України та Словаччини створює умови для взаємозбагачення педагогічного досвіду.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. № 87 : (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 24 лип. 2019 р. № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.11.2025).

2. Чернишова А. М., Ковальчук А. В. Естетичне виховання молодших школярів засобами музичного мистецтва. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути* : тези доп. І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпро, 6–7 лют. 2020 р.). Дніпро, 2020. Т. 2. С. 115–119.

3. Jurášová Šteigerová J. Implemented Curriculum in the Level of Concretization of the Implementation of Music Education by the Teacher. *Pedagogika*. 2025. Vol. 159. No. 3. P. 171–200. DOI: <https://doi.org/10.15823/p.2025.159.8> (дата звернення: 28.11.2025).

4. Štátny vzdelávací program. Primárne vzdelávanie – 1. stupeň základnej školy: schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky 06.02.2015 pod č. 2015-5129/1758:1-10A0 (v znení dodatkov). Bratislava, 2015. 41 s.

5. Váradi J., Strenáčiková M. The Perspectives of Music Education in Slovakia. *Hungarian Educational Research Journal*. 2017. Vol. 7. No. 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/321709313_The_Perspectives_of_Music_Education_in_Slovakia (дата звернення: 09.11.2025).